

Ad. Wagner, Das ethische u. sociale Moment in Finanzen u. Steuern (Sociale Praxis, XII., č. 35., 1903).

Toto thema bylo předmětem Wagnerovy přednášky na evangelicko-sociálním sjezdě v Darmstadtě. Není to ani novost myšlenkového obzoru, jako spíše stručnost a zaokrouhlenost formy, jež přednášku tuto činí pozoruhodnou. V soustavném seřazení uvádí zde W. hlavní po většině ovšem již v jiných svých spisech hájené zásady finanční a daňové, pokud při nich moment eticko-sociální jest rozhodující.

Především pokládá W. za povinnost každého občana, zejména však tříd vzdělaných a majetných, aby dle sil svých k potřebám veřejným přispívaly a berní povinnosti se nevymykaly. Klade tedy důraz na daňovou povinnost. Soukromý zájem má tu před veřejným ustoupiti do pozadí. Vědomí etických a sociálních povinností má státi se činitelem, působícím platně na veřejné mínění i na orgány zákonodárné a správní. Jak upotřebení tak i zjednávání finančních prostředků vykonává vliv na hospodářské poměry celého národa, jeho společenských tříd i každého jednotlivce, a má tudíž i význam sociální. Sluší tedy ke každému opatření finančnímu i po této stránce hleděti a finanční politika má státi se i důležitým článkem politiky sociální, má krátce státi se »sociální« finanční politikou.

Pokud se týká upotřebení státních zájmů, není pochybnosti, že tu účely sociální sledovány býti mohou přímo i nepřímo. Vždyť nejružnější větve činnosti státní slouží dnes ku povznesení nižších tříd (úkoly vzdělávací, zdravotní, pojišťovní a j.) a tím samým mají ráz sociální. A právě v tomto směru činnost státní se stále rozšiřuje. Ani velké obory působnosti, jimiž stát domáhá se svého účelu bezpečnostního, právního a mocenského, zejména tedy vydaje na udržení dostatečné branné moci, nejsou dle W. protisociální, ježto bezpečná existence státu jest nutným předpokladem pro sledování dalších jeho úkolů. Oprávněnost námitek protimilitaristických W. tedy neuznává.

Také co do zjednávání prostředků finančních má přihlíženo býti k hledisku sociálnímu. W. rozeznává tři velké prameny řádných příjmů finančních: soukromohospodářský, poplatkový a daňový. Co do prvních dvou padá na váhu zejména otázka postátnění neb poveřejnění takových podniků, jež v soukromém vlastnictví mají povahu faktických neb právních monopolů a při nichž zisk není hlavní zásluhou podnikatele, nýbrž následkem společenských poměrů. Otázku tu řešiti jest nejen s hlediska hospodářsko-technického a fiskálního, nýbrž především sociálního. Při tom ale i finanční prospěch může pro hospodářství veřejné (státní, obecní atd.) býti velmi značný.

V oboru daňovém mají co nejdokonaleji k platnosti přijíti zásady spravedlnostní, zejména všeobecnost a stejnoměrnost daňová. Toho lze dosíci zejména důsledným provedením principu způsobilostního. Dnešní spletnost hospodářských poměrů nedovoluje zdaňování jednoduché, nýbrž třeba jest soustavy daňové velmi složité a značně rozvinuté. V této vyniká dle W. zvláště tento čtverý druh daní: daně nepřímé spotřební, cla v to zahrnujíc, obchodové, přímé a dědické. Ovšem nelze etické měřítko přikládati ku každé dani zvláště, nýbrž ku celé soustavě daňové jako celku. Neboť některé druhy daní s obecného hlediska mohou býti dosti povážlivy (ku př. ochranná cla),

avšak přes to z různých důležitých příčin nelze jich odstraniti. Tu má nastati jednak vyrovnání v celé daňové soustavě, jednak má výnosu daní takových býti užito k úhradě zvláštních účelů sociálně politických (ku př. spotřebních daní v zájmu nemajetných tříd atd.). Také má býti soustava daňová považována za celek co do jednotlivých veřejnohospodářských subjektů v ní účastněných a s tohoto hlediska provedeno souměrné roztrídění daní říšských, zemských, okresních a obecních.

Spotřební daně nemají býti pokud možno ukládány na spotřebu statků nezbytných, nýbrž přepychových, ale ovšem značně konsumovaných (tabák, líh). Výhodné jsou daně obchodové: co do nemovitostí zejména daň z prodeje stavebních míst, postihující konjunkturální zisky, plynoucí ze součinného stoupaní renty pozemkové ve městech, co do movitého jmění daň bursovní.

Co do přímých daní bráti se má vývoj od starých daní výnosových k daním osobním a to osobním daním důchodovým a ze jmění. Při tom budiž použito těchto zásad: přiměřené existenční minimum daně prosté, vzestupnost, vyšší zdanění důchodů ze jmění, rozlišování dle různých pramenů důchodů, přihlížení k individuálním, zejména rodinným poměrům. Účinnou kontrolou i trestními normami budiž dbáno přesného výkonu povinnosti deklarační.

Daně výnosové, jež jakožto daně komunální v Německu mají hlavní význam pro finanční hospodářství obecní, pokud jich ponechání ze závažných příčin jest žádoucí, budtež rovněž požadavkům sociálním přispůsobeny a jich některé tvrdosti zmírněny. Zejména doporučuje W. opravu daně pozemkové a domovní ve městech z míst stavebních, při nichž nikoliv skutečný výnos, zpravidla nepatrný, nýbrž stoupající obecná cena má vzata býti za základ zdanění.

Důležitý sociální úkol přikládá W. dani dědické. Ve směru tom spočívati má daň ta na těchto dvou zásadách: sprostění malých pozůstalostí a vzestupnosti sazeb dle velikosti jmění i vzdálenosti poměru příbuzenského. Právě dědická daň může platně působiti ve směru sociálního vyrovnávání protiv majetkových. Konečně i v oboru příjmů mimořádných, zejména veřejných výpůjček, nutno sociální hledisko v různých směrech přiváděti k místu.

Tím nakreslil W. v hrubých obrysech svou finanční politiku sociální. Některé požadavky jeho snad se stanoviska dnes platných poměrů budou se zdáti příliš daleko jdoucí, a se zřetelem na velké oběti, jež určitým společenským vrstvám by ukládaly, nesnadno uskutečnitelný, naproti tomu jiné z nich, a těch jest většina, vnitřní odůvodněnosti dojista nepostrádají a také skutečně v praxi v pokročilých soustavách daňových vždy více docházejí průchodu. Duch doby přináší, že i v politice finanční a zejména daňové pronikání živlu etického a sociálního jest stále patrnější.

C. Horáček.

J. L. Brokeš: Cukerní zákonodárství evropské a cukerní průmysl. Praha, 1902.

Spisovatel vyšel patrně od impulsu daného Guyotem (*La question des sucres en 1901; Paříž, 1901*); psal však své dílo bez průhledné motivace Guyotovy (se stanoviska franc. raffinérů), i rozšířilo se patrně proti svému vzoru a nabylo rázu objektivnosti. Boj mezi cukrem řepovým a třtinovým jest základem otázky cukerní, a to dosvědčuje také hned z počátku díla podaný statistický přehled pro starší dobu. Otázka komplikovala se daňovými systémy